

Wersja zanonimizowana

Tłumaczenie

C-350/24-1

Sprawa C-350/24

Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

Data wpływu:

14 maja 2024 r.

Sąd odsyłający:

Cour de cassation (Francja)

Data wydania orzeczenia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

3 maja 2024 r.

Strona wnosząca skargę kasacyjną:

HJ

Druga strona postępowania:

Crédit agricole Corporate & Investment Bank

[...]

COUR DE CASSATION (sąd kasacyjny)

[...]

ZGROMADZENIE PLENARNE

Rozprawa w dniu **3 maja 2024 r.**

- Odesłanie do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej
- Zawieszenie postępowania

[...]

REPUBLIKA FRANCUSKA

W IMIENIU NARODU FRANCUSKIEGO

WYROK COUR DE CASSATION (SĄDU KASACYJNEGO), orzekającego
w składzie ZGROMADZENIA PLENARNEGO, Z DNIA 3 MAJA 2024 R.

HJ, zamieszkała [...] [w] Courbevoie [(Francja)], złożyła [...] skargę [...] na wyrok wydany w dniu 27 maja 2021 r. przez cour d'appel de Versailles (sąd apelacyjny w Wersalu [...], w sporze między spółką Crédit agricole Corporate & Investment Bank, spółką akcyjną z siedzibą [...] [w] Montrouge [(Francja), strona składająca skargę kasacyjną.

Orzeczeniem z dnia 18 października 2023 r. izba ds. pracy i ubezpieczeń społecznych Cour de cassation (sądu kasacyjnego) postanowiła skierować skargę do rozpatrzenia przez zgromadzenie plenarne.

[...]

[...] [*informacje dotyczące postępowania*]

Cour de cassation (sąd kasacyjny), orzekający w składzie zgromadzenia plenarnego, [...] [*informacje dotyczące postępowania*] po przeprowadzonej zgodnie z ustawą naradzie wydał poniższy wyrok.

Okoliczności faktyczne i postępowanie

- 1 HJ została zatrudniona przez spółkę Crédit agricole Corporate & Investment Bank (CACIB) na podstawie umowy z dnia 17 stycznia 2007 r. Ostatnim zajmowanym przez nią stanowiskiem było stanowisko agenta systemów obsługi klientów w Zjednoczonym Królestwie przed udaniem się w dniu 28 sierpnia 2013 r. na zwolnienie chorobowe.
- 2 Umowa ta jest regulowana prawem Zjednoczonego Królestwa.
- 3 W dniu 23 września 2013 r. HJ, uważając się za ofiarę dyskryminacji ze względu na płeć i za ofiarę mobbingu, wniosła do sądu pracy pozew o zapłatę różnych kwot z tytułu wykonania umowy o pracę i odszkodowania.
- 4 Wyrokiem z dnia 26 czerwca 2019 r. sąd pracy oddalił jej żądania.
- 5 Wyrokiem z dnia 27 maja 2021 r. cour d'appel de Versailles (sąd apelacyjny w Wersalu) stwierdził, że HJ nie przedstawiła elementarnych faktów, które mogłyby zostać uwzględnione jako istotne okoliczności, z których należałoby wyciągnąć wniosek o dyskryminacji w rozumieniu art. 13–19 i 136 Equality Act 2010. Sąd ów orzekł również, że nie wykazano istnienia dyskryminującego mobbingu w rozumieniu art. 26 i szykan w rozumieniu art. 27 tej ustawy.
- 6 HJ złożyła skargę kasacyjną.

Przedstawienie zarzutów

- 7 HJ podnosi, że w [zaskarżonym] wyroku oddalono wszystkie jej żądania, w szczególności żądanie stwierdzenia, że była dyskryminowana ze względu na płeć, że była ofiarą dyskryminującego mobbingu i szykan.
- 8 Twierdzi ona w istocie, iż poprzez uznanie, po zbadaniu kolejno każdej z przedstawionych przez nią sytuacji dyskryminacji, że nie przedstawiła ona elementarnych faktów, które mogłyby zostać wzięte pod uwagę jako istotne okoliczności charakteryzujące dyskryminację w rozumieniu Equality Act 2010, sąd apelacyjny orzekł na podstawie wykładni Equality Act, która nie była zgodna z art. 19 dyrektywy 2006/54/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie wprowadzenia w życie zasady równości szans oraz równego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zatrudnienia i pracy. Ten art. 19 wymaga od sądu dokonania ogólnej oceny okoliczności faktycznych w celu ustalenia, czy pozwalają one domniemywać istnienie dyskryminacji.
- 9 Ponadto podnosi ona, że chociaż z dostarczonych dokumentów jasno wynikało, że pracownicy, którzy korzystali z oddelegowania do pracy za granicą w ramach spółki, byli głównie mężczyznami, sąd apelacyjny orzekł, że sam ten fakt był niewystarczający, aby domniemywać istnienie dyskryminacji kobiet w braku jakichkolwiek informacji dotyczących kandydowania kobiet do oddelegowania do pracy za granicą. Uważa ona, że ponieważ sąd apelacyjny orzekł w ten sposób – mimo że fakt, iż większość pracowników oddelegowanych do pracy za granicą stanowili mężczyźni, pozwalał domniemywać istnienie dyskryminacji pośredniej, i że w związku z tym do spółki CACIB należało udowodnienie, iż [jej] system mobilności międzynarodowej nie był dyskryminujący – nałożył on ciężar wykazania dyskryminacji na pracownika i oparł się na wykładni przepisów Equality Act 2010, która nie była zgodna z art. 19 dyrektywy 2006/54/WE z dnia 5 lipca 2006 r.

Przypomnienie mających zastosowanie zasad i przepisów

I – Prawo Unii Europejskiej

- 10 Zdaniem [Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej] [...] zasada wzajemnego zaufania wymaga, by każde z tych państw członkowskich uznawało – z zastrzeżeniem wyjątkowych okoliczności – iż wszystkie inne państwa członkowskie przestrzegają prawa Unii, a zwłaszcza praw podstawowych uznanych w tym prawie ([...] opinia Trybunału (w pełnym składzie) z dnia 18 grudnia 2014 r., 2/13, pkt 191, ECLI:EU:C:2014:2454).
- 11 Zasada pierwszeństwa prawa Unii Europejskiej, ustanowiona przez [Trybunał Sprawiedliwości] [...] w wyroku Costa (wyrok z dnia 15 lipca 1964 r., Costa/E.N.E.L., 6/64, ECLI:EU:C:1964:66) i uznana za „podstawową” (wyrok z dnia 10 października 1973 r., Variola/Włoska administracja finansowa, 34/73,

Dz.U. 981, ECLI:EU:C:1973:101), nakłada na wszystkie organy państw członkowskich obowiązek zapewnienia pełnej skuteczności różnych norm prawa Unii, a prawo państw członkowskich nie może mieć wpływu na skuteczność przyznaną tym różnym normom w obrębie terytorium tych państw (wyrok z dnia 24 czerwca 2019 r., Poplawski, C-573/17, pkt 54, ECLI:EU:C:2019:530).

- 12 Obowiązek dokonywania wykładni zgodnej, który przyczynia się do zapewnienia pierwszeństwa przepisów prawa Unii nad przepisami krajowymi, które nie zostały do nich dostosowane, wynika z obowiązku państw członkowskich osiągnięcia rezultatu przewidzianego w danej dyrektywie oraz z ciężącego na nich zobowiązania przewidzianego w art. 5 traktatu, obecnie art. 4 ust. 3 [TFUE], do podjęcia wszelkich właściwych środków ogólnych lub szczególnych w celu zapewnienia wykonania tego obowiązku. Obowiązek ten spoczywa na wszystkich organach państwa członkowskiego, w tym na organach sądowych i w kontekście sporu między jednostkami (wyrok z dnia 10 kwietnia 1984 r., Von Colson i Kamann, 14/83, pkt 26, ECLI:EU:C:1984:153). Od tego czasu orzecznictwo to jest konsekwentnie przywoływane. Obecnie opiera się ono na art. 288 akapit trzeci TFUE (wyrok z dnia 7 sierpnia 2018 r., Smith, C-122/17, pkt 39, ECLI:EU:C:2018:631).
- 13 Trybunał Sprawiedliwości przypomina, że zasada wykładni zgodnej prawa krajowego ma pewne granice, jako że nie może ona służyć jako podstawa dla dokonywania wykładni prawa krajowego *contra legem* (wyrok z dnia 4 października 2018 r., Link Logistik NN, C-384/17, pkt 59, 61, ECLI:EU:C:2018:810; wyrok z dnia 15 kwietnia 2008 r., Impact/Minister for Agriculture and Food i in., C-268/06, pkt 100, ECLI:EU:C:2008:223).
- 14 Niemniej zgodnie z orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości, sąd krajowy, przed którym zawisł spór dotyczący ogólnej zasady prawa Unii skonkretyzowanej w danej dyrektywie, takiej jak zasada niedyskryminacji, i który rzeczywiście nie może dokonać wykładni przepisu prawa krajowego zgodnie z tą dyrektywą, ma mimo wszystko obowiązek zagwarantowania jednostkom ochrony prawnej, jaka wynika z prawa Unii, oraz zapewnienia pełnej skuteczności tego prawa poprzez odstąpienie od stosowania wszelkich przepisów prawa krajowego sprzecznych z tą zasadą [wyrok z dnia 19 stycznia 2010 r., Küçükdeveci, C-555/07, pkt 51, EU:C:2010:21, wyrok (wielka izba) z dnia 19 kwietnia 2016 r., Dansk Industri, C-441/14, pkt 35, ECLI:EU:C:2016:278].

II – Dyrektywa 2006/54/WE

- 15 Dyrektywa 2006/54/WE, która w motywach 2 i 5 odwołuje się do art. 2 i art. 3 ust. 2 traktatu, a także do art. 21 i 23 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej, zmierza do zapewnienia wprowadzenia w życie zasady równości szans i zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zatrudnienia i pracy. W tym zakresie zawiera ona przepisy dotyczące wprowadzenia w życie zasady równego traktowania w odniesieniu do dostępu do zatrudnienia, warunków pracy i systemów zabezpieczenia społecznego pracowników. Dyrektywa ta

zawiera również przepisy, których celem jest zapewnienie, aby wprowadzenie w życie tej zasady było bardziej skuteczne poprzez ustanowienie właściwych procedur.

- 16 Zgodnie z motywem 30 tej dyrektywy „do państw członkowskich należy wprowadzenie, na jakimkolwiek właściwym stadium postępowania, zasad dowodowych, które są korzystniejsze dla powoda”. W owym motywie wskazano także, iż „[p]rzyjęcie przepisów dotyczących ciężaru dowodu odgrywa znaczącą rolę w zapewnieniu, aby zasada równego traktowania była skutecznie egzekwowana. Jak orzekł Trybunał Sprawiedliwości, należy przyjąć przepisy w celu zagwarantowania przeniesienia ciężaru dowodu na pozwanego, jeżeli w sprawie istnieje domniemanie faktyczne wskazujące na wystąpienie dyskryminacji, z wyjątkiem postępowań, w których zadaniem sądu lub innego właściwego organu krajowego jest zbadanie okoliczności faktycznych. Należy jednak zaznaczyć, że ocena faktów, z których można domniemywać, że doszło do bezpośredniej lub pośredniej dyskryminacji, pozostaje w gestii właściwych organów krajowych, zgodnie z prawem lub zwyczajem krajowym”.
- 17 Artykuł 19 ust. 1 i 2 tej dyrektywy stanowi:

„Ciężar dowodu

1. Państwa członkowskie podejmą takie działania, które są niezbędne, zgodnie z ich krajowymi systemami sądowymi, w celu zapewnienia, aby – jeżeli osoby, które uznają się za poszkodowane z powodu niezastosowania do nich zasady równego traktowania, uprawdopodobnią przed sądem lub innym właściwym organem okoliczności pozwalające domniemywać istnienie bezpośredniej lub pośredniej dyskryminacji – do pozwanego należało udowodnienie, że nie nastąpiło naruszenie zasady równego traktowania.

2. Ustęp 1 nie stanowi przeszkody, aby państwa członkowskie wprowadziły reguły dowodowe korzystniejsze dla powoda. (...)”.

III – Umowa o wystąpieniu Zjednoczonego Królestwa z Unii Europejskiej

- 18 Zgodnie z Umową o wystąpieniu Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej z Unii Europejskiej i Europejskiej Wspólnoty Energii Atomowej (Euratom), zatwierdzonej przez Radę Unii Europejskiej decyzją (UE) 2020/135 z dnia 30 stycznia 2020 r. (zwaną dalej „Umową”), Zjednoczone Królestwo wystąpiło z Unii z datą wejścia w życie tej Umowy w dniu 1 lutego 2020 r.
- 19 Artykuł 126 Umowy przewiduje jednak okres przejściowy, kończący się w dniu 31 grudnia 2020 r., podczas którego to okresu prawo Unii nadal ma zastosowanie na terytorium Zjednoczonego Królestwa.
- 20 Zgodnie z art. 127 ust. 3 Umowy „[w] okresie przejściowym prawo Unii mające zastosowanie zgodnie z ust. 1 wywołuje takie same skutki prawne w odniesieniu

do Zjednoczonego Królestwa i w Zjednoczonym Królestwie, jakie wywołuje w Unii i w jej państwach członkowskich, oraz jest stosowane zgodnie z tymi samymi metodami i ogólnymi zasadami, jak te mające zastosowanie w Unii”.

IV – Equality Act 2010

21 Equality Act 2010 stanowi w art. 136:

„(1) Artykuł ten ma zastosowanie do wszelkich postępowań dotyczących naruszenia niniejszej ustawy.

(2) Jeżeli istnieją fakty, na podstawie których sąd może stwierdzić, w braku jakiegokolwiek innego wyjaśnienia, że dana osoba (A) naruszyła odnośne przepisy, sąd musi uznać, że doszło do naruszenia.

(3) Jednak akapit (2) nie ma zastosowania, jeśli A wykaże, że A nie naruszył odnośnych przepisów”.

V – Prawo krajowe dotyczące zadań sądu przy stosowaniu prawa obcego

22 Artykuł 3 code civil (kodeksu cywilnego), na podstawie którego, w braku szczególnych przepisów, Cour de cassation (sąd kasacyjny) opracował zasady francuskiego prawa prywatnego międzynarodowego, stanowi, że „Przepisy wymuszające swoje zastosowanie i dotyczące bezpieczeństwa są wiążące dla wszystkich osób mieszkających na terytorium [Francji]. Nieruchomości, nawet te należące do obcokrajowców, podlegają prawu francuskiemu. Przepisy dotyczące statusu i zdolności osób obowiązują obywateli francuskich, nawet jeśli zamieszkują w innym państwie”.

23 Na podstawie tego przepisu Cour de cassation (sąd kasacyjny) stwierdza w szczególności, że „na sądzie francuskim, który uznaje zastosowanie prawa obcego, spoczywa obowiązek zbadania, z urzędu lub na wniosek strony, która się na nie powołuje, jego brzmienia, w razie potrzeby, z pomocą stron i osobiście, oraz rozstrzygnięcia spornej kwestii zgodnie z obowiązującym prawem obcym” (kasacja, pierwsza izba cywilna, z dnia 28 czerwca 2005 r. [...], Bull. 2005, I, n° 289; Cassation Com., z dnia 28 czerwca 2005 r. [...], Bull. 2005, IV, nr 138).

24 Cour de cassation (sąd kasacyjny) postanawia, że sądy orzekające są niezależne w zakresie stosowania i wykładni prawa obcego (kasacja, pierwsza izba cywilna, z dnia 13 stycznia 1993 r. [...] Bull. 1993, I, nr 14).

Względy uzasadniające odesłanie prejudycjalne

25 W pierwszej kolejności skarga porusza kwestię wpływu wystąpienia Zjednoczonego Królestwa z Unii Europejskiej na zadania sądu państwa członkowskiego, który musi stosować prawo Zjednoczonego Królestwa transponujące dyrektywę europejską w postępowaniu sądowym wszczętym przed

zakończeniu okresu przejściowego, gdy sąd, przed którym zawisła sprawa, ma wydać orzeczenie po zakończeniu tego okresu.

- 26 W momencie zaistnienia okoliczności faktycznych (umowa o pracę podpisana w dniu 17 stycznia 2007 r.; zarzucane przypadki dyskryminacji w latach 2010–2013), ale także w czasie, gdy wszczęto postępowanie sądowe (2013 r.) i w czasie, gdy sąd pracy wydał wyrok (2019 r.), Zjednoczone Królestwo było bowiem członkiem Unii Europejskiej. Natomiast w dniu, w którym cour d'appel de Versailles (sąd apelacyjny w Wersalu) orzekł w przedmiocie odwołania, czyli w dniu 27 maja 2021 r., Zjednoczone Królestwo wystąpiło już z Unii Europejskiej.
- 27 HJ wskazuje, że w momencie zaistnienia okoliczności faktycznych w sporze Zjednoczone Królestwo było jeszcze częścią Unii Europejskiej i podlegało zatem prawu Unii, w związku z czym obowiązujące wówczas prawo krajowe tego państwa należy interpretować zgodnie z zasadami wynikającymi z prawa Unii, niezależnie od tego, że w dniu wydania orzeczenia przez sąd apelacyjny sąd Zjednoczonego Królestwa nie mógł już zwrócić się do Trybunału Sprawiedliwości z pytaniem prejudycjalnym. Dodaje ona w istocie, że nawet przy założeniu, że ta szczególna sytuacja mogłaby zwolnić sąd Zjednoczonego Królestwa z obowiązku dokonania wykładni zgodnej, sąd francuski nadal podlega takiemu obowiązkowi w sytuacji, gdy ma zastosować prawo krajowe państwa członkowskiego Unii Europejskiej obowiązujące w chwili zaistnienia spornych okoliczności faktycznych.
- 28 Spółka CACIB twierdzi w istocie, że do Cour de cassation (sądu kasacyjnego) nie należy orzekanie w przedmiocie zgodności prawa innego państwa członkowskiego z prawem Unii oraz ważności wykładni tego prawa dokonanej przez sądy danego państwa członkowskiego. Spółka ta uważa, że do Cour de cassation (sądu kasacyjnego) nie należy wchodzenie w miejsce jego zagranicznego odpowiednika w celu określenia kierunku obowiązującego prawa innego państwa ani zajmowanie stanowiska w przedmiocie jego polityki prawnej i jej zgodności z prawem Unii; jest to bowiem wyłączną kompetencją ujednolicającą Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej.
- 29 Rzecznik generalna uważa, że do Trybunału Sprawiedliwości należy skierować pytanie prejudycjalne. Podnosi ona, że brzmienie Umowy, a w szczególności brak jakiegokolwiek postanowienia co do prawa właściwego dla postępowań wszczętych przed sądami państw członkowskich w okresie przejściowym, ale nadal toczących się po zakończeniu tego okresu, budzi wątpliwości co do tego, czy prawo Unii pozostawało prawem właściwym w chwili wydania przez sąd apelacyjny zaskarżonego wyroku.
- 30 Sąd stwierdza, że istnieją uzasadnione wątpliwości w tej kwestii.
- 31 O ile powództwo wytoczone przed zakończeniem okresu przejściowego przewidzianego w art. 126 Umowy podlegało w tym dniu prawu Unii, w tym

dyrektywie 2006/54/WE, o tyle w dniu, w którym sąd apelacyjny wydał wyrok, czyli w dniu 27 maja 2021 r., traktaty, a w szczególności art. 288 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE), przestały obowiązywać w porządku prawnym Zjednoczonego Królestwa.

- 32 Tym samym, mając na uwadze, że w czasie zarzucanej dyskryminacji art. 19 dyrektywy 2006/54/WE miał zastosowanie do sporu, powstaje pytanie, czy Umowa może skutkować zakwestionowaniem z mocą wsteczną stosowania prawa Unii, a w szczególności spoczywającego na sędzię obowiązku dokonywania wykładni prawa właściwego zgodnie z prawem Unii.
- 33 Można by przyjąć, że w tym dniu, nawet gdyby część prawa Unii nadal obowiązywała w porządku prawnym Zjednoczonego Królestwa na mocy przyjętego przez nie ustawodawstwa, żaden obowiązek dokonywania wykładni tego prawa zgodnie z prawem Unii nie może opierać się na prawie Unii Europejskiej.
- 34 Wręcz przeciwnie, można by uznać, że ponieważ zarówno okoliczności faktyczne zaistniały jak i postępowanie zostało wszczęte przed zakończeniem okresu przejściowego, prawo Zjednoczonego Królestwa, które transponowało art. 19 dyrektywy 2006/54/WE powinno podlegać wykładni zgodnie z prawem Unii przez sąd innego państwa członkowskiego, nawet jeśli sąd ów orzeka po zakończeniu okresu przejściowego.
- 35 W związku z tym konieczna jest wykładnia Umowy w celu ustalenia, czy sąd wydający orzeczenie po zakończeniu okresu przejściowego powinien uznać przepisy Zjednoczonego Królestwa transponujące art. 19 dyrektywy 2006/54/WE za przepisy państwa członkowskiego dokonujące transpozycji dyrektywy, jeżeli okoliczności faktyczne zaistniały lub postępowanie zostało wszczęte przed tą datą upływu okresu przejściowego.
- 36 W drugiej kolejności skarga porusza kwestię, czy obowiązek dokonywania wykładni zgodnej prawa krajowego państwa członkowskiego, w którym to państwie ma siedzibę sąd, ma zastosowanie również w przypadku, gdy sąd ten ma stosować prawo innego państwa członkowskiego.
- 37 HJ twierdzi w istocie, że przy stosowaniu przepisów wywodzących się z prawa innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej sąd francuski powinien być zobowiązany, pod kontrolą Cour de cassation (sądu kasacyjnego), do interpretowania i stosowania tych przepisów zgodnie z prawem Unii. Wskazuje ona w szczególności, że ponieważ Cour de cassation (sąd kasacyjny) kontroluje zgodność prawa z umowami międzynarodowymi, powinien on a fortiori, w przypadku gdy przedmiotem sporu jest prawo państwa członkowskiego Unii Europejskiej, zbadać zgodność przepisów tego prawa obcego z prawem Unii, mając na uwadze, że na mocy podstawowej zasady pierwszeństwa prawa Unii prawo to wiąże wszystkie prawa krajowe państw członkowskich Unii Europejskiej i że w tym kontekście sąd krajowy został uznany przez Trybunał

Sprawiedliwości za sąd powszechny Unii Europejskiej. Przyznaje ona, iż gdyby Cour de cassation (sąd kasacyjny) miał stwierdzić, że istnieją uzasadnione wątpliwości co do zakresu takiego obowiązku, powinien zwrócić się do Trybunału Sprawiedliwości z pytaniem prejudycjalnym w tym zakresie.

- 38 Spółka CACIB wskazuje w istocie, że ustanowienie po stronie każdego sądu krajowego prawa do kwestionowania jakichkolwiek przepisów prawa państwa innego niż jego własne stwarzałyby bardzo drażliwe sytuacje i mogłyby być postrzegane przez państwa członkowskie jako naruszenie ich suwerenności.
- 39 Rzecznik generalna twierdzi w istocie, że gdyby Trybunał Sprawiedliwości miał odpowiedzieć, że prawo Unii rzeczywiście ma zastosowanie, należałoby zastosować jego orzecznictwo dotyczące zasady wykładni zgodnej, które wydaje się wymagać poszanowania tej zasady, gdy sądy krajowe stosują prawo innego państwa członkowskiego. Stoi jednak na stanowisku, po pierwsze, że Trybunał Sprawiedliwości nie stwierdził wyraźnie, że taki obowiązek istnieje, a po drugie, że jego poszanowanie przez wszystkie państwa członkowskie stanowi dla Unii Europejskiej polityczną ewolucję w kierunku głębszej integracji o takim znaczeniu, że wydaje się konieczne zwrócenie się do Trybunału Sprawiedliwości również w tej drugiej kwestii.
- 40 Cour de cassation (sąd kasacyjny) stwierdza, że w celu zapewnienia przestrzegania pierwszeństwa prawa Unii przez państwo francuskie, konieczna byłaby zmiana charakteru dokonywania przez niego kontroli stosowania i wykładni prawa obcego, gdyby sąd francuski był zobowiązany do oceny zgodności z prawem Unii przepisów prawa innego państwa członkowskiego.
- 41 Cour de cassation (sąd kasacyjny) ma świadomość, iż od dnia wydania wyroku Marshall Trybunał Sprawiedliwości uważa, że dana dyrektywa „dyrektywa nie może sama z siebie nakładać obowiązków na jednostkę, wobec czego nie można powoływać się na nią wobec jednostki” (wyrok z dnia 26 lutego 1986 r., Marshall, C-152/84, pkt 48, ECLI:EU:C:1986:84).
- 42 Trybunał Sprawiedliwości wskazuje jednak również, że „sąd krajowy stosując prawo krajowe – niezależnie od tego, czy są to przepisy wydane przed przyjęciem dyrektywy, czy po jej przyjęciu – jest zobowiązany dokonywać wykładni tego prawa w miarę możliwości w świetle brzmienia i celu dyrektywy, aby osiągnąć rezultat, do którego dyrektywa zmierza, i w ten sposób zastosować się do art. 189 akapit trzeci traktatu” (wyrok z dnia 13 listopada 1990 r., Marleasing, C-106/89, pkt 8, ECLI:EU:C:1990:395).
- 43 Ponieważ zgodnie z wyrokiem Von Colson i Kaman (wskazany powyżej w pkt 12 niniejszego odesłania prejudycjalnego) zasada wykładni zgodnej wiąże sądy krajowe jako organy państwa członkowskiego, które jest zobowiązane do implementacji dyrektyw do swojego krajowego porządku prawnego, nie można tej zasady wykluczyć również w przypadku, gdy sąd ten musi zastosować prawo krajowe innego państwa członkowskiego.

- 44 W tym względzie Trybunał Sprawiedliwości miał okazję stwierdzić, że „do sądu rozpoznającego spór [...] należy zastosowanie ustawodawstwa państwa, którego sądy są wyznaczone [w klauzuli prorogacyjnej], poprzez dokonanie wykładni tego ustawodawstwa zgodnie z prawem Unii, a w szczególności z dyrektywą [...]” (wyrok z dnia 18 listopada 2020 r., C-519/19, Ryanair, pkt 51; wyrok z dnia 8 grudnia 2022 r., Luxury Trust Automobil, C-247/21, pkt 67, ECLI:EU:C:2022:966).
- 45 Z orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości wydaje się zatem wynikać, że wymaga ono dokonania przez sąd krajowy wykładni zgodnej, nawet jeśli sąd ten musi stosować prawo innego państwa członkowskiego.
- 46 Tymczasem Trybunał Sprawiedliwości, do którego wyraźnie zwrócono się z tym samym pytaniem, nie udzielił na nie odpowiedzi ze względu na szczególny charakter przedstawionej mu sprawy (wyrok z dnia 15 grudnia 2022 r., [HUK-COBURG-Allgemeine Versicherung], C-577/21, ECLI:EU:C:2022:992).
- 47 Ponadto, przydatne może być ustalenie, czy zadania sądu krajowego stosującego prawo innego państwa członkowskiego i stwierdzającego, że nie może on dokonać wykładni zgodnej, są identyczne z zadaniami, jakie sąd ten wykonuje, stosując własne prawo krajowe, oraz czy, w stosownym przypadku, zasada niedyskryminacji zawarta w art. 21 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej, skonkretyzowana w dyrektywie 2006/54/WE, może skłonić ten sąd, nawet w sporze między podmiotami prywatnymi, do niezastosowania tego prawa.
- 48 Istnieje zatem uzasadniona wątpliwość co do możliwości wyciągnięcia takiego wniosku, w związku z czym Cour de cassation (sąd kasacyjny) stwierdził, że konieczne jest skierowanie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym również w tej kwestii, mając ponadto na uwadze instytucjonalne skutki odpowiedzi.

Z POWYŻSZYCH WZGLĘDÓW, sąd:

BIORĄC POD UWAGĘ art. 267 TFUE,

ZWRACA SIĘ do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z następującymi pytaniami:

- 1) Czy Umowę o wystąpieniu Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej z Unii Europejskiej i Europejskiej Wspólnoty Energii Atomowej (Euratom), zatwierdzonej przez Radę Unii Europejskiej decyzją (UE) 2020/135 z dnia 30 stycznia 2020 r. należy interpretować w ten sposób, że sąd wydający orzeczenie po zakończeniu okresu przejściowego powinien uznać przepisy Zjednoczonego Królestwa transponujące art. 19 dyrektywy 2006/54/WE Parlamentu i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie wprowadzenia w życie zasady równości szans oraz równego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zatrudnienia i pracy za przepisy państwa członkowskiego dokonujące transpozycji

dyrektywy, jeżeli okoliczności faktyczne sprawy zaistniały lub postępowanie zostało wszczęte przed datą upływu okresu przejściowego?

2) Czy art. 288 TFUE należy interpretować w ten sposób, że sąd krajowy, przed którym zawisł spór między jednostkami i który jest zobowiązany do stosowania prawa innego państwa członkowskiego, powinien, bez uszczerbku dla zasady wzajemnego zaufania, dokonywać wykładni przepisów tego prawa zgodnie z dyrektywą?

3) W razie, gdy sąd krajowy stwierdzi, że nie jest możliwe dokonanie takiej wykładni zgodnej, to czy powinien on, tak jak w przypadku własnego prawa krajowego, odstąpić od stosowania tego prawa w sytuacji, gdy chodzi o ogólną zasadę prawa Unii lub postanowienie prawa pierwotnego, które zostały ujęte w dyrektywie?

ZAWIESZA postępowanie w przedmiocie skargi do czasu wydania rozstrzygnięcia przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej.

[...]

[...] [*informacje dotyczące postępowania*]

[...]

DOKUMENT ROBOCZY